

МОРАЛНО ВАСПИТАЊЕ Дејан Вук Станковић

МОРАЛНО ВАСПИТАЊЕ – важан → појам у → етици и → филозофији образовања: процес обликовања → личности, микросоцијалне или макросоцијалне групе, према задатом вредносном систему и њему одговарајућем моралном идеалу. Ово одређење *м. в.* доминира литературом све до XX века, када се, почев од ране фазе истраживања психологије морала америчког научника Лоренса Колберга, *м. в.* одређује као процес који посредством когнитивног сукоба, примереног хипотетичким моралним ситуацијама, подстиче формирање моралног расуђивања без заговарања одређеног моралног становишта. *М. в.* претпоставља однос динамичне интеракције између појединца и заједнице која у различитим појавним облицима – од образовних институција, преко јавног мњења и културних традиција – има улогу моралног васпитача. *М. в.* важан је део укупног образовног процеса, а поседује и значајну политичку димензију. У европској културној историји, софисти први указују на значај *м. в.* за политички живот, сматрајући да се моралне врлине, заједно с осталим вештинама, попут вештине убеђивања, могу научити. Као антипод софистима, Сократ врлину сматра → **знањем** које треба самостално достићи. Његов васпитни идеал почива на аутономном споју когнитивног моралног напретка сваке индивидуе. Политички аспект *м. в.* присутан је и код Платона, у процесу изградње идеалне политичке заједнице: одговарајуће *м. в.* омогућиће да сваки друштвени слој развије морално-психолошке особине неопходне за додељене друштвене функције. Филозофске теорије о *м. в.* инсистирају на (само)развоју → **разума** као основе за формирање морално савршеног живота. Култивација разума предуслов је за напредак и срећу појединца и људске заједнице. Русо доводи у питање филозофско инсистирање на развоју когнитивно-моралних способности као основи напретка појединца и → **друштва**. Уместо разума, који кроз уметност и → **науку** води истицању самољубља и гордости, он истиче потребу подстицања развоја природне слободе и добротe, што води хармоничним и присним међуљудским односима, и ствара предуслове за политичку заједницу у којој постоји хармонија између слободе и општег добра. Русоова идеја о васпитању као предуслову за напредак политичке заједнице, остаје битна и за Џона Стјуарта

Мила – он сматра да се помоћу васпитања могу помирити индивидуални и општи интерес. – У ХХ веку, Џон Дјуи подвлачи улогу *м. в.* сматрајући га ослобађајућом активношћу која треба да обезбеди предуслове за напредак друштва кроз уважавање демократских принципа и примену научних → **метода** у друштвеној сфери. *М. в.* постаје предмет дебата и у савременом контексту политичког либерализма, који као средишњу вредност поставља вредносну неутралност → **државе** и плурализам различитих облика вредносних садржаја у јавној сфери и на културно-образовном пољу. Мултикултурализам, феминистичка теорија, различити облици комунизма, марксизам, у либералној глорификацији аксиолошке неутралности виде различите облике класне, полне, културолошке и политичке доминације.

Лит.: R. Cullen, "History of philosophy of education", *Routledge Encyclopedia of Philosophy*, version 1.0, 1998; *Речник филозофских појмова*, прир. А. Регенбоген – У. Мајер (прев.), 2004; *Filozofijski rječnik*, red. V. Filipović, 1965; W. Frankena, *Philosophy of Education*, 1965; A. Gutmann, *Democratic Education*, 1987.